

„...am nevoie de mâini întinse către mine.”
Fr. Nietzsche
Așa grăit-a Zarathustra

Unii din comentarii în cauză au pornit de la faptul că Fr. Nietzsche a fost apologetul voinței, care și constituie unul din resorturile de bază ce pot stimula și asigura iubirea față de cel departe. Anume voința creatoare, dorința ardentă de a schimba prezentul și de a apropia de el „viitorul și îndepărtatul” ne poate potoli excesul de atenție și compasiune față de contemporaneitate. Spune, psalmodic, Zarathustra: „Voința eliberează: pentru că voința înseamnă creație. Așa vă învăț eu. Și doar în numele creației trebuie să învățați!... Creația! Iată minunatul mod de a ne salva de suferință, marea ameliorare a vieții!” Prin urmare, în mersul spre viitor, iubirea față de departele tău este una creatoare. O astfel de iubire își pune scop eficiența modificării însăși principiilor de viață. „Lupta creatoare, creația sub formă de luptă – aceasta ar fi activitatea, aceasta ar fi viața omului, îndrăgostit de „departele său”. Inspirata

„Fișele de lucru” la romanul **Lumea în două zile**, al lui George Bălăiță, au rolul de a fixa narațiunea propriu-zisă pe fundalul discursului dogmatic al puterii comuniste. Înainte de a face câteva observații contrastive asupra lor, mi-am pus și eu întrebarea, ca simplu cetățean, dacă, „în fața unei stări de lucruri necorespunzătoare într-un domeniu sau altul de activitate, există sau nu temeiuri reale care i-ar putea determina pe oameni să se abțină de la critică, să nu-și spună părerea?”. Și am fost încurajat de cele garantate într-o anchetă: „Promovarea noului, dezbateră deschisă principială a problemelor economice și sociale care frământă masele largi de oameni ai muncii presupun un generos climat social, o deplină libertate de opinie.” (pp. 388–389; din cele cinci ediții în câte a apărut până acum romanul, am ales citatele din ediția a doua, din 1985).

Cu astfel de libertăți cetățenești pe deplin garantate prin discuții și dezbateri colective, am purces la observarea relațiilor de familie, care constituie, după cum bine știm, celula de bază a societății. Urmărind evoluția cuplului Antipa–Felicia, mi-am dat seama că, la un moment dat, soția îl vede pe consortul ei într-o cofetărie stând la masă cu cineva, dar nu îl întreabă nimic ulterior. Dacă ar fi făcut-o, el ar fi răspuns mintind – ne asigură unul dintre naratorii flotanti ai romanului. (!) Luminarea deplină îmi vine din partea unui comunist mai în vârstă, A.S., care asertează astfel în cadrul anchetei „Omul față în față cu el însuși”: „În ultimii ani, un aer proaspăt, pur, a pătruns în toate compartimentele vieții sociale, în relațiile dintre oameni. Ceea ce aș vrea să subliniez cu deosebire este rolul stimulator al unui asemenea climat, caracterul său umanist dezavuând public suspiciunea, eliminând-o pentru totdeauna [sic!] din relațiile sociale, partidul i-a îndemnat pe oameni să gândească – pe toți laolaltă și pe fiecare în parte. (...) Adevărul iese întotdeauna la iveală. Și asta v-o spun eu, un om care a suferit, cu mulți ani în urmă, din pricina unor nedreptăți; pentru că, în acea perioadă, într-un climat social nu pe deplin așezat pe temeiuri principiale, suspiciunea, arbitrarul își mai făceau loc...” (p. 389). „Trecutul ca un frig întunecat într-o lacrimă”, îmi vine să adaug, pentru a aminti leitmotivul unui capitol al cărții dezvoltat poetic și încep să văd totul în adevărata lumină.

Dacă Antipa își poate permite să citească dezordonat 7–8 cărți deodată fără a le termina, aceasta se datorează faptului că fabrica de hârtie de la Busteni realizează de cinci ori mai mult producția de hârtie față de anul 1938 – fatidic an de vârf al economiei României burghezo-moșierești. Acolo, la locul de producție, reporterul era

din Basarabia

Leo BUTNARU

Iubirea față de departele tău – un paradox? (III)

predică a lui Zarathustra ne schițează, trăsătură cu trăsătură, chipul spiritual al eroului-creator „de departe”, al luptătorului pentru „departe”. Sub acest unghi de apreciere, învățătura etică a lui Zarathustra reprezintă codul moral al existenței acestui erou, o dintâie evanghelie scrisă pentru oamenii de creație și de luptă”, menționa un alt filosof rus, S. Frank (1877-1950). Deci, în comparație cu iubirea față de aproape, caracterizată prin blajinitate și tandrețe sufletească, iubirea față de departe presupune intransigență. „Toți

creatorii sunt fermi!” exclamă Zarathustra. Iar jertfa ce trebuie adusă în numele iubirii față de departe este unul din constituentele „frumuseții tragice”, noțiune ce reprezintă o întreagă viziune existențial-filosofică. Nietzsche pornea de la convingerea că, odată ce în viața omului nu-i posibilă o certă și deplină fericire, este – prin urmare – întru totul adevărat, demn și minunat să-ți asumi conștient și cu demnitate tragismul vieții. Anume în atare mod primordialul motiv, care ulterior deveni fundamental, al eticii nietzscheene se

Vasile SPIRIDON

Ziua în două lumi

fascinat de „mesterii care mănuiau cu dibăcie mașini și utilaje de mari proporții, asigurând diurn, deopotrivă școlarului și savantului, scriitorului și tipografului, hârtia necesară pe care se aștern atâtea gânduri, idei, vise.” (346). În timp ce Antipa se cufundă parazit în fotoliul cu numele rezonând ev-medieval Baroni, pentru „omul nou”, „inamicii se numesc inerția, resemnarea, birocrăția, fuga de răspundere. Împotriva acestora se ridică forța organizată a comunistilor cercetători”.

Dialectica marxistă ne învață că „Omul societății noastre socialiste multilateral dezvoltate este definit nu în contemplare, ci în activitate, transformând dublu – mediul său natural și social, pe sine.” (p. 69). Or, „actantul” lui George Bălăiță numai activ nu este. La începutul romanului îl aflăm în concediu medical, într-o stare de semitrezie letargică și de halucinație etilică. O adevărată apologie adusă somnului apare drept contrapondere la climatul general de vigilență ca expresie a responsabilității comuniste. „Gh. L., muncitor la Fabrica de țigla și cărămidă din Tândărei, își desfășura activitatea la locul lui de muncă, în vecinătatea benzii transportoare. Deodată, privirile i-au fost atrase de ceva neobișnuit: în pământul cărât cu iuteală [datorită ritmului rapid de lucru – n.m., V.S.], a fulgerat parcă o sclipire metalică. Nu, nu era treaba lui să supravegheze banda. A alergat pe lângă fâșia de alimentare și, din fluxul de pământ ce curgea în mașină, a cules un... șurub. (...) Episodul avea să fie înfățișat în lumina adevărului într-o adunare publică [palidă copie a vechilor tribunale ale poporului – n.m., V.S.] ce a avut loc la Fabrica de țigla și cărămidă din Tândărei. 26 de muncitori, ingineri și tehnicieni au luat cuvântul, indignați de fapta unuia dintre ei. Pentru că șurubul ce putea strica fuzese pus pe banda transportoare de către P.M., salariat de aici. Motivul? Ură personală...” (p. 48). Însă reporterul I.T., căruia îi aparțin punctele de suspensie de la capătul celor relatate, nu mai specifică împotriva cui era îndreptată ura personală. Împotriva colegului care nu „monitorizase” cum trebuie banda,

perna cu ace

împleți organic în ceea ce s-ar putea numi anume sistemul etic al dragostei față de cel departe. Un element din respectivul sistem ține de raționamentul că jalnicii (considera Nietzsche) contemporani nu vor să înțeleagă că iubirea față de aproape este născută de (din) frică: adică, mă tem de vecin, motiv din care încerc să-i dovedesc atașamentul meu, dragostea mea. (Cam așa se comportau țările din „lagărul socialist” față de URSS, nu?) Aceasta ar fi o moștenire împovăraătoare, derutantă când, de fapt, trecutul nu ar trebui să obtureze prezentul, cu atât mai mult – viitorul, încât, indiferent de oricare interes față de istorie, trebuie să-ți menții în bună stare (și să-ți la) modul de a raționa, de a crea într-o perpetuă contemporaneitate. Iar un atare mod *supraistoric* de a înțelege este sinonim posibilității de a fi mai presus de cotidianul utilitarist, uzual, pentru a te adresa eternului. (Nu ar fi cam de pe aici și ideea de bază din *Jocul cu mărgelile de sticlă* a(l) lui Hermann Hesse? mă întreb.)

toarelor și gospodari care cred că vara e fără sfârșit.” (p. 241). Așa e! Când e vorba de îndeplinirea planului, mai întâi trebuie văzut paiul din calea tractorului și apoi bârna din ochiul tău. În plus, nici iarna nu-i ca vara. Din acest motiv ea începe, pentru familia Antipa și pentru prietenii ei, chiar în ziua solstițiului estival. Cu alte cuvinte, toți sunt defazați cu șase luni – termen atât de drag societății când era vorba de mărețele și nobilele gânduri de îndeplinire a planului cincinal în patru ani și douăsprezece luni.

În timp ce „fericita” Felicia pregătește, ca în fiecare an, la bucătăria transformată într-o adevărată uzină (c)astronomică de proporții reduse, sărbătoarea Crăciunului cu patru zile înainte de termen pe luna decembrie, angajații în întrecerea socialistă de „pe fronturile de luptă ale Rogojelului” se pregătesc pentru „Marele Eveniment nr. 2” (!). „Alături, la vatra de oțel a cazanului este așteptat declicul care va scăpăra prima scânteie a năpraznicului foc, la puterea căruia, în numai câteva ore, apa se va transforma în abur industrial. Abur care nu-și va putea îndeplini misiunea dacă nu va răspunde baremurilor termice și chimice, riguros impuse de o tehnologie pe cât de simplă în principiu, pe atât de complicată în detaliu...” (138). Aparent, există similitudine și între activitatea cercetătorilor comunisti din sectorul chimiei, care studiază optimizarea („noțiunea-cheie, noțiunea-liant a tuturor activităților desfășurate”) unor soluții și procedee noi de folosire a insecticidelor, ierbicidelor, fungicidelor, și demonul Anghel, mare îngrijitor de cactuși aduși din țări cu potrivit climat capitalist.

Dilema importantă analizată la învățământul politic și ideologic este aceea dacă nu cumva interesele personale intră în conflict cu cele generale. Bunăoară, una dintre premisele testului simptomatic pentru verificarea sistemului de valori al lumii socialiste dat în jurul unei mese rotunde pe tema „EU individ EU societate” a fost dacă „Bunăstarea fiecăruia trece prin bunăstarea tuturor”. Altminteri, satisfacerea intereselor personale intră în „categoria apucăturilor carieriste, acaparatoare”. Față de Antipa, care vede peste tot spectrul morții și este înzestrat cu puteri premonitorii funeste, un vitalist maistru are și el viziunile sale melioriste despre o lume mai bună și mai dreaptă și concluzionează la sfârșitul dezbaterilor: „O să trăim mereu mai bine – asta e o lege a socialismului: mereu mai bine...” (p. 118). Se întăresc, astfel, și spusele unui muncitor textilist că „în definitiv ce este rău în faptul că un om trăiește mai bine? Pentru asta am luptat, pentru asta muncim”. Just!